

Weghalen van lichtmasten

Onder gemeenten groeit de ambitie om bewuster om te gaan met ovl. Alleen daar verlichten waar nodig, is een veelgehoorde ambitie bij het streven naar kostenbesparing, CO₂-reductie en een donkertebeleid. Vooral in de buitengebieden is het verwijderen van lichtmasten een methode om dit te bewerkstelligen. Zo'n voorname vergt echter wel goede communicatie en overleg met, en inbreng van de eindgebruiker: de burger.

De gemeente Buren liet in overleg met burgers 500 lichtmasten in het buitengebied verwijderen. Deze actie kwam in 2010 voort uit bezuinigingsplannen. “Naast bevorderen van donkerte, leverde dit de gemeente een besparing op van 50.000 euro per jaar”, vertelt gemeentewoordvoerder Jan Willem Bol. Lichtpunten bij gevaarlijke kruisingen, langs wegen met veel schoolgaande jeugd en lintbebouwing bleven staan in het kader van de sociale veiligheid. Voor de overige exemplaren was het einde verhaal.

“Bewoners in het buitengebied wilden we graag betrekken bij het bepalen van de keuze welke masten moesten verdwijnen. Daarom hebben we bijeenkomsten opgezet en een speciale website in het leven geroepen: burenverlicht.bewust.nl. Op een Google map was te zien waar masten werden verwijderd en waar niet. De bevolking kon via de website aangeven of men het eens was het schrappen van het straatmeubilair.”

Huur een lichtmast

Ondanks deze slimme aanpak, kreeg de gemeente toch nog 120 negatieve reacties binnen. Na afloop van gesprekken met de protesterende partijen, bleven zich nog 20 mensen verzetten. Die groep kreeg twee opties voorgeschoteld: de palen ofwel huren, ofwel overnemen van de gemeente. “Met deze twee opties zijn alle neezeggens uit-

eindelijk akkoord gegaan.” Volgens Bol was burgerparticipatie een belangrijke toevoeging aan het project: “Je geeft de bewoners de kans om actief mee te denken over het beleid. Als gemeente heb je een bepaalde zorgplicht tegenover je burgers, en voor een goede invulling daarvan kun je het beste je oor te luisteren leggen bij de burger.” Vanwege het betrekken van de lokale bevolking bij de plannen ontving Buren in 2011 de OVL-Award.

Felle protesten

De gemeente Hellendoorn kon onder haar inwoners op weinig bijval rekenen, toen werd besloten de helft van de 800 lichtmasten in het buitengebied te rooien. “De protesten waren fel en zeer emotioneel”, vertelt OVL-beheerder Albert-Jan Grolleman. “Het schrappen van de 400 lantaarnpalen vloeide voort uit het beleidsplan openbare verlichting en het initiatief van De Regio Twente, een samenwerkingsverband van de oostelijke gemeenten binnen de provincie Overijssel. Deelnemende gemeenten onderzochten waar overbodige verlichting in het buitengebied kon verdwijnen. Op de website www.twentebewustverlicht.nl reageerden burgers vervolgens of ze het eens waren met het weghalen van de lichtmasten in hun straat. “Mensen bleken veel waarde te hechten aan die ene lantaarn in hun straat. Door de grote weerstand onder bewoners, besloten we daarom onze plannen bij te stellen.”

Herziening plan

In plaats van de geplande 400 streepde men slechts 140 lichtpunten weg. Alleen op de kruispunten van openbare wegen in het buitengebied blijven de lichtmasten gehandhaafd en worden gedimd in de nachtelijke uren. “Op verzoek van de burgers wordt onderzocht waar incidenteel verlichting wordt geplaatst bij fietspaden. Veel verlichting is op de autoweg gericht, terwijl de fietspaden in het duister zijn gehuld.” Ook overweegt Hellendoorn om – waar mogelijk – de overgebleven, conventionele verlichting in bochten te vervangen door bijvoorbeeld ledmarkering.

Burgerparticipatie

De heisa rondom het verwijderen van de lichtmasten heeft de bewustwording wat betreft lichthinder en energiebesparing gestimuleerd, aldus Grolleman. “Lichthinder staat nu op de politieke agenda. We gaan na waar overbodige verlichting binnen de bebouwde kom kan worden gereduceerd. Zelfs het mogelijk

**‘Je oor te
luisteren
leggen bij
de burger’**

afwijken van de normen wordt onderzocht.”

Burgerparticipatie bleef overigens achterwege bij aanpassen van het Hellendoornse lichtplan.

“Dat hebben we gedaan om

al te grote verschillen te voorkomen. Als men in de ene straat wel reageert op het nieuwe voorstel, terwijl men in de andere straat niet thuis geeft, loop je de kans op een onevenredige verdeling van de lichtpunten. Op lichtmastniveau praten over wat de juiste aanpak is, leek ons niet de oplossing.”

Verdeling verantwoordelijkheden

De gemeente Terneuzen wil ook een verduurzamingslag maken wat betreft ovl in het buitengebied. Lampen en armaturen zijn dusdanig verouderd, dat actie niet langer kon uitblijven, vertelt OVL-medewerker Hans van de Kop. “De 500 masten waarom het gaat, staan grotendeels langs wegen die in het beheer zijn van het waterschap, maar die nog steeds onder de zorg vallen van de gemeente.” In Zeeland bestaat er een samenwerkingsverband tussen alle gemeenten wat betreft het onderhoud en beheer van de openbare verlichting. De waterschappen willen hier graag bij aansluiten. “De vraag die toen rees, was: onder wiens takenpakket valt de verlichting in de nieuwe situatie, de gemeente of de waterschappen?” Gelukkig bood de ROVL uitkomst. Masten die om verkeerstechnische redenen blijven staan, vallen straks onder de verantwoordelijkheid van het waterschap. Lichtpunten die alleen de sociale veiligheid dienen, vallen onder het beheer van de gemeente. Hoe de exacte verdeling uitvalt, moet nog worden bepaald. “Wat wel vaststaat, is dat het gemeentelijke deel dat overblijft ofwel wordt gesaneerd ofwel gemoderniseerd met duurzame en energiezuinige alternatieven. Volgend jaar wil de gemeente kunnen starten met de saneringsactie.

De boer op

Voordat er ook maar een paal wordt gerooid, gaat de gemeente eerst de discussie aan met de inwoners. “We gaan eerst de boer op met onze plannen richting plaatselijke belangenverenigingen en dorpsraden. Het al dan niet verwijderen van lichtmasten kan gevoelig liggen. In de buitengebieden gaat het vaak om kleine gemeenschappen, die zich snel achtergesteld voelen bij de grotere kernen. Dus eerst voeren we overleg. Anders geef je uitvoering aan iets waarvoor geen draagvlak bestaat.”

Stofkam

De gemeente Utrecht haalt ook de stofkam door het eigen verlichtingsplan. Doel is om vast te stellen waar lichtbronnen kunnen worden verwijderd of het verlichtingsniveau kan worden aangepast. De gemeente streeft naar een klimaatneutrale status in 2030. In dat kader wordt ook bekeken in welke mate er CO₂-reductie mogelijk is op OVL-gebied. “Verlichten waar het moet en niet verlichten waar dat kan”, licht Arthur Klink van de gemeente Utrecht toe. “De kwaliteit, functie en het doel van openbare verlichting worden nauwgezet onder de loep genomen. Het gebruik van onze wegen kan door de jaren heen zijn veranderd. Wij gaan controleren of de benutting van een verkeersweg nog steeds strookt met het oorspronkelijke doel. Denk hierbij aan een busbaan die niet meer als zodanig wordt gebruikt of een ontsluitingsweg die nu dienst doet als een woonstraat in een wijk.” Dat wil niet zeggen dat er lukraak palen uit de grond worden getrokken. “We willen geen paniek onder de burgerij veroorzaken of de politie de uitvoering van haar taken bemoeilijken door straten in het pikkedonker te steken. Eerst wordt bepaald hoeveel lichtpunten er kunnen worden aangepast of verwijderd. In dat laatste geval wordt de stem van de burger gehoord. Hoe zorgvuldiger we dit onderzoek opzetten, des te ontvankelijker de bewoners zullen zijn.”

Stedelijke omgeving

In de gemeente Utrecht bevinden zich ruim 70.000 lichtbronnen. Klink verwacht er ongeveer 1000 daarvan te kunnen verwijderen. “Utrecht is de vierde grote stad van Nederland. Met het oog op sociale en verkeersveiligheid in een stedelijke omgeving is weghalen lastig, maar we hebben een voorbeeldfunctie te vervullen en doen wat we kunnen. Of je nu een mast verwijdt op de Veluwe of in Utrecht: het levert altijd een bijdrage aan de hemelhelderheid en aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot.”

www.igov.nl

IGOV Kort

- Bedrijven kunnen tot maart 2013 een gratis proeflidmaatschap nemen op het IGOV Innovatieplatform. Aanmelden kan via innovatieplatform@igov.nl.